

СТАНОВИЩЕ

ОТ ДОЦ.Д-Р АТАНАС ВАНГЕЛОВ БУЧКОВ,

член на Научно жури

в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент” в Пловдивския университет по: област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1.Филология/Теория на литературата – литература за деца и юноши/, обявен в ДВ бр.94/25.11.2016 г.

В конкурса за „доцент”, обявен в ДВ бр.94/25.11.2016 г. и в интернет страницата на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски” за нуждите на катедрата „История на литературата и сравнително литературознание” към Филологическия факултет като единствен кандидат участва гл.ас. д-р Аделина Любенова Странджева от ПУ”Паисий Хилендарски”.

Определен съм за член на научното жури за заемане на академичната длъжност „доцент” в ПУ „Паисий Хилендарски” /област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология /Теория на литературата – литература за деца и юноши/, по силата на заповед Р 33-343 от 24.01.2017 г. на Ректора на Пловдивския университет. Представените от гл.ас. д-р Аделина Странджева справки и научни публикации дават възможност да се прецени както нейната професионална работа, така и основните ѝ научни интереси. Комплектът от материали е в съответствие с Правилника за развитие на Академичния състав на ПУ. Кандидатът е приложил, издадени след защитата на образователната и научна степен „доктор”, хабилитационен труд „История на изкуството като археология - един учебник на Йоаким Груев и неговите културноисторически импликации”, 11 научни публикации, четири свързани с хабилитационния труд /две от които в авторитетни чужди издания – в Испания и Русия/, както публикации в учебници /писани в съавторство/. Трудовете на кандидата са оценени от професионалната колегия.

Насочвайки се по същество към представените за участие в конкурса материали, ще започна от хабилитационния труд. По своя замисъл и изпълнение той представя архивно съхранен в НБ „Иван Вазов”-Пловдив ръкописен учебник на Йоаким Груев от началото на 60-те години на XIX век. Хабилитационният труд е изграден в четири части. Първата е по същество изследователска. В аналитично-коментарен аспект тя представя разностранно ръкописния учебник. Композиционно е организирана в 15 прецизно обособени глави. Втората част предлага нормализиран текст на учебника, снабден с коментарни бележки. Третата включва библиографията, оползотворена за изследователските цели. Последната част е приложение – копие от ръкописа.

С поглед върху собствено изследователската първа част ще отбележа, че началната крачка към нейния успешен резултат е ясното и точно формулиране на задачите. След като става дума за ръкопис, отлежавал дълго в архивите и непроучван досега, стартовият момент предполага неговото текстологично обработване. Текстологичната задача включва не само разчитане на ръкописа, но също и „верифициране на авторството”, както и времето на неговото създаване. Тук ръкописът на Йоаким Груев се обогатява с текстологичното приобщаване на още две архивни единици – ученически конспекти, непосредствено свидетелстващи за включеността му в учебния процес. Втората задача е по същество литературноисторическа. Нейна цел е да помести и определи учебника в

книжовното наследство на Йоаким Груев в единство с породилите го обстоятелства. А именно – преподавателската практика на просветителя, както и приносната самоличност на ръкописа в хоризонта на образователната среда, типична за Възраждането.

Не ще и дума, че архивната находка е заредена със солиден евристичен потенциал. Той обаче се превръща в евристичен изследователски резултат благодарение на впечатляващите усилия, настойчивост и целенасоченост на Аделина Странджева. В работа влизат, заедно с „традиционните методологически техники“, и ефективно въввлечени задълбочени познания от други дисциплинарни полета – сравнителнокултурологичното, културноантропологичното, естетикотeorетичното, историографското... Което е и решаващата предпоставка да се определи и разкрие ръкописният учебник на преподавателя от Пловдивското епархийско училище като учебник по „история на културата“. Така, четен през различни дисциплинарни оптики, учебникът обосновано се откроява като безпрецедентен за момента дидактичен феномен на Българското възраждане. По същество това Аделина Странджева постига чрез неговото постъпателно контекстуализиране. Тръгва се от най-общия – историко-културно-дидактичен контекст, чиито корени са в мисленето на романтизма, схващане „архиологията“ като „синкретично разбиране на културното наследство“. След което се минава към следващия контекст, визиращ предметната територия на съдържанието на ръкописа, територия, където се пресичат „етнология, културология и изкуствознание“. За да се достигне до най-вътрешния – собствено-биографичен контекст на Йоаким Груев като книжовник и преподавател.

Тъкмо коментарно-аналитичното /детайлно до скрупульозност/ вглеждане в набелязаните контекстуални територии и прави убедителни предложените обобщения, догадки, хипотези. Пр.: „Усилията на Груев се оправдани поне частично в голямата пропаст, разделяща образованието, което получават българите в рамките на Османската империя, от достиженията на преподавателските центрове в модерна Европа. Стремешт му да въведе в активната си учебна практика най-новите познания и информация от областта на културната история, която е вече достойна на света“/с.20/Наблягам, че подобно начинание предполага синкретична изследователска нагласа, солиден ресурс от професионални компетентности, умение да се чете ръкописът през хуманитарно близки, но дисциплинарно разграничени изследователски оптики. И не на последно място – постигнат баланс между цитати и позовавания. Благодарение на всичко това коментарът придобива убедителност и изследователска плътност. И в крайна сметка – гарантира познавателното остойностяване на ръкописния учебник. И още нещо, задължително нужно за цялостната преценка – наблюденията върху „българския елемент“ в учебника. Става дума за изворите, които Йоаким Груев е ползвал извън „предполагаемия френския източник“, но включил в учебния процес. След което идва и обосноващото твърдение на Аделина Странджева, че „не става дума за „придаване престижност на родното“, а за убеждението, че „универсалните ценности на човешката култура могат да се преподават и чрез българската история“, че „българският елемент“ може да се изговаря образователно „като ценностно равностоеен на големите цивилизационни ценности“/с.53/.

Най-обемна в разглежданата първа част правомерно се оказва главата, посветена на „приносите“. За да бъдат набелязани и открити, те, от една страна, се полагат в руслото на сходната за времето си „христоматийно-школска книжнина“, а от друга – в биографичния път на просветителя Йоаким Груев. Което отново потвърждава впечатлението за солиден професионален опит в посочената област, както и умение как целенасочено да бъде той изследователски оползотворен. Така обобщено

казано,приносният характер на учебника се вписва „в историята на идеите, историята на знанието и историята на образованието у нас”. За да заеме своето „подобавашо място в школната книжнина от периода”/с.63/.

Разбира се, нито е възможно, нито е нужно всестранно да бъдат открити качествените характеристики на изследването. Все пак – не бих пропуснал да отбележа усилията, посветени на „прототекста”, оказал се костелив изследователски проблем. И заедно с това – да посоча и бележките, съпътстващи уроците в учебника от втората част на хабилитационния труд. Извлечени от предходната част, бележките към уроците, темите и понятията, с които преподаваният материал борави, са съдържателно целенасочени и съдържано плътни. И от тази гледна точка те по своему маркират и въвличат в културния хоризонт на възрожденския просветител.

Така, заключително казано, изследователската находка на Аделина Странджева и нейният академичен прочит предлагат значим ориентир за развоя и ръста на хуманитарното училищно знание в етапа на Българското възраждане. С което подсказвам и естествено налагащия се извод – подобно начинание на всяка цена трябва да намери своето издателско продължение.

Подобен извод обаче ми дава повод и за следната забележка. Като зачитам правото на автора да се съгласи или не с нея, все пак ще споделя, че въпреки стремежът на Аделина Странджева към академично поницателен и рационално бистър изказ, на моменти в него присъстват и обременяващи го чуждици – „бифуркация”, „рекрутирам”, „субсидиарен”, „антиципирам”... От чуждиците, смятам, изказът не става по-учен. Може би само – по „своевременен”. Та затова позволявам си препоръката за авторедакторска намеса, която би била от полза за по-широката му четивност. Вече като книжно тяло, а не само като хабилитационен труд.

Предложените от Аделина Странджева статии, предимно в областта на Възрожденската проблематика, са с доминираща историколитературна нагласа. Като цяло те налагат впечатлението за разностранни интереси и изследователски възможности.

По отношение на предложените материали, ориентирани към училището /писани в съавторство/, мога обобщено да споделя, че отговрят адаптивно на образователните изисквания. Начинът, по който се поднася учебното съдържание, съответства на възрастовите възможности за достъпност и усвоимост. След което ще си позволя и добавката – проява на автоснизходителност или не, не зная, но смятам, че Аделина Странджева би могла за случая да включи и учебното помагало „Наръчник по литература за 5 – 7 клас”/изд.АНУБИС, 2014 г./, за чиято дидактична ефективност мога лично да свидетелствам.

В заключение прочитът на предложените от Аделина Странджева материали за участие в конкурса оформят становището ми за колега със солиден професионален опит и несъмнени изследователски възможности. Ползвайки се същевременно от дългогодишната ни преподавателска съвместност в Пловдивския университет, ще добавя, че познавам Аделина Странджева като отлично подготвен преподавател, умеещ да превръща знанието от катедра в смисъл. А като колега и човек – да бъде рамо, на което при нужда винаги можеш да разчиташ.

Приключвам с обобщението, че като член на Научното жури убедено ще гласувам за заемането от гл.ас.д-р Аделина Странджева на академичната длъжност „доцент” в ПУ”Паисий Хилендарски”.

Доц.д-р Атанас БУЧКОВ